

Zaostřeno na odborné vzdělávání

ČESKÁ REPUBLIKA

Odborné vzdělávání v České republice

Odborné vzdělávání vždy představovalo podstatnou část českého vzdělávacího systému. Čerpá z dlouhé tradice vysoké kvality a kromě toho prošlo v posledních desetiletích intenzivním vývojem. Během uplynulých pěti let byly reformovány a modernizovány kurikulární dokumenty. Žáci do odborného vzdělávání nastupují obvykle po absolvování povinné školní docházky, většinou ve věku 15 let. Počáteční odborné vzdělávání je poskytováno hlavně na sekundární a terciární úrovni.

Struktura

Hlavním orgánem zodpovědným za počáteční odborné vzdělávání je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Odborné školy jsou většinou veřejné, zřizované kraji. Počáteční odborné vzdělávání probíhá ve školách a jeho součástí je vysoký podíl praktické výuky (ve školách, v dílnách, školních stacích nebo provozovnách, centrech odborné přípravy a ve firmách). Zástupci zaměstnavatelů jsou členy sektorových rad a oborových skupin, které se podílejí na vývoji a vymezení kvalifikací v České republice.

Programy středního odborného vzdělávání (bez výučního listu a maturity – ISCED 2C/EQF 2-3) představují pouze okrajový segment středního školství, neboť jsou určeny primárně pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Tyto vzdělávací programy poskytují střední odborná učiliště (SOU) nebo praktické školy.

Programy středního odborného vzdělávání s výučním listem nebo maturitou (ISCED 3C a 3A/EQF 3-4):

- Tříleté vzdělávací programy (ISCED 3C/EQF 3) zakončené závěrečnou zkouškou a výučním listem umožňují absolventům vstoupit přímo na trh práce a vykonávat manuální práci a podobná povolání (např. zedník, kadeřník). Většinou je poskytují střední odborná učiliště (SOU). Absolventi se mohou přihlásit na dvouleté nástavbové studium (ISCED 4A/EQF 4) a složit tak maturitní zkoušku otevírající cestu k vyššímu vzdělávání. Střední odborná učiliště realizují také menší počet čtyřletých programů ukončovaných maturitní zkouškou (ISCED 3A/EQF 4).

- Čtyřleté odborné programy zakončené maturitní zkouškou (ISCED 3A/EQF 4) jsou zpravidla realizovány na středních odborných školách (SOŠ) a umožňují absolventům přihlásit se ke studiu na vysoké škole nebo pracovat v technických, administrativních nebo podobných povoláních střední úrovně (např. stavební technik, administrátor IT systémů). Střední odborné školy také nabízejí programy lyceí s vysokým podílem všeobecného vzdělávání (až 70 % kurikula), které připravují absolventy zejména pro studium na vysokých školách.
- Konzervatoře jsou specifickým druhem středních škol s odlišným uspořádáním, které připravují žáky pro náročná umělecká povolání v oblasti hudby, tance, zpěvu a dramatu. Studium je ukončeno buď maturitní zkouškou (střední vzdělání – ISCED 3B/EQF 4), nebo absolutoriem (vyšší odborné vzdělání – ISCED 5B/EQF 6).

Odborné vzdělávání na terciární úrovni

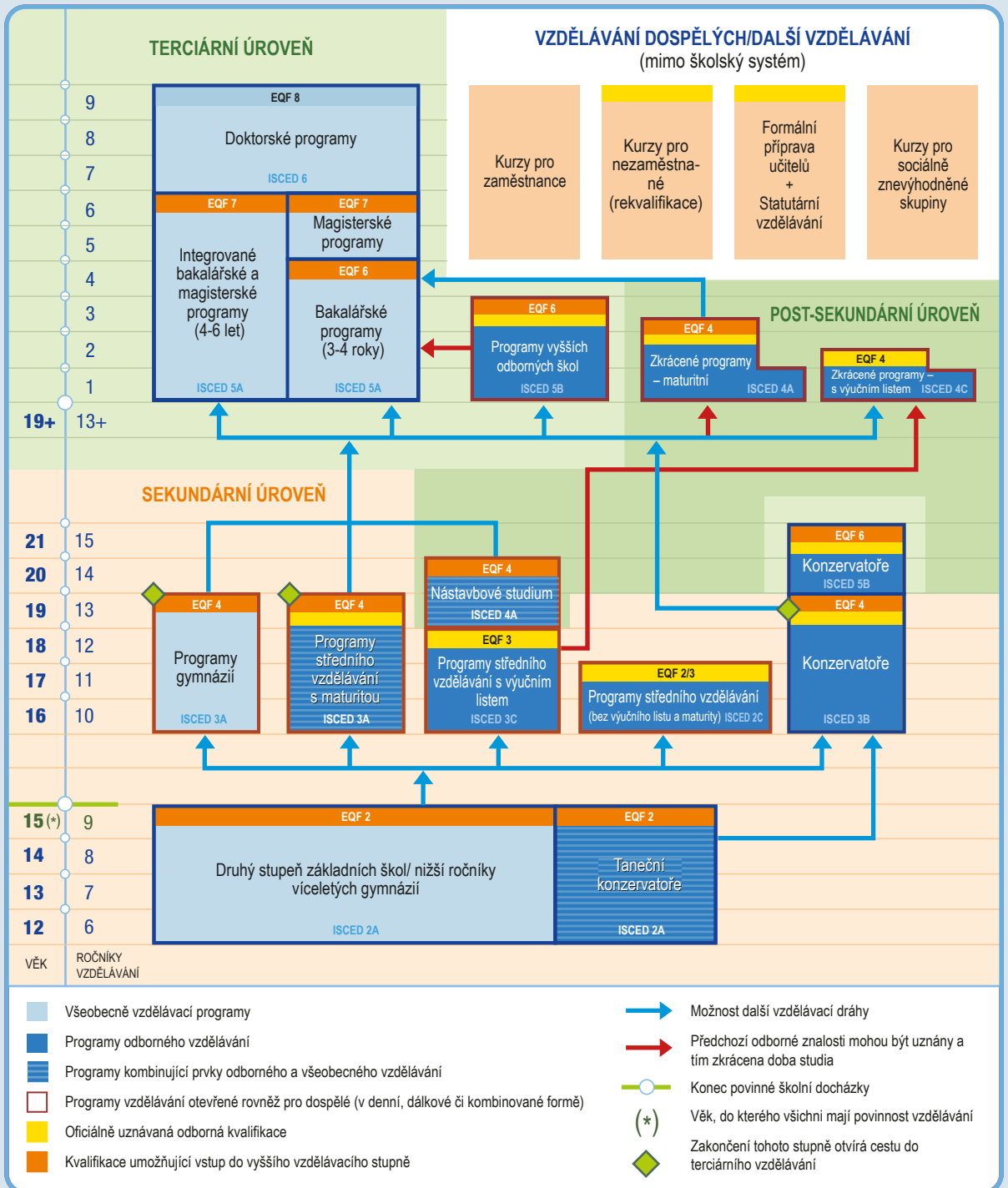
Vyšší odborné školy (VOŠ) vzdělávají absolventy středních škol s maturitní zkouškou a připravují je na náročnější kvalifikované odborné činnosti (např. nutriční terapeut, dentální hygienista). Studium trvá tři až tři a půl roku a je ukončováno absolutoriem (ISCED 5B/EQF 5-6) s titulem DiS.

Vysoké školy (VŠ) poskytují vzdělávání absolventům středních škol s maturitním vysvědčením. Vysoké školy realizují tři druhy programů: bakalářský (ISCED 5A/EQF 6), magisterský (ISCED 5A/EQF 7) a doktorský (navazující na magisterské studium – ISCED 6/EQF 8).

Další odborné vzdělávání

Dospělí mohou studovat v jakémkoli odborném programu v rámci formálního školského systému. Mnoho programů umožňuje kombinaci se zaměstnáním. Dále existuje široké spektrum vzdělávacích příležitostí poskytovaných mimo formální školský systém. Tento segment není obecně nijak regulován a je ovlivňován především volným trhem. Od roku 2007 je postupně rozvíjen systém ověřování a uznávání výsledků neformálního a informálního učení.

Odborné vzdělávání ve školském systému České republiky

Pozn.: V grafu byla použita klasifikace ISCED 1997. Převod programů do ISCED 2011 na národní úrovni probíhá.
Zdroj: Cedefop a ReferNet ČR.

Charakteristické rysy

- Brzká volba: žáci volí mezi všeobecnou a odbornou vzdělávací cestou ve věku 15 let. Ve věku 17-19 let již většina studentů odborného vzdělávání získává odbornou kvalifikaci uznávanou na trhu práce.
- Všechny programy počátečního odborného vzdělávání probíhají primárně ve školním prostředí. Praktická příprava a praxe v pracovním prostředí jsou nicméně integrální součástí kurikula.
- Všeobecně vzdělávací předměty představují velmi výraznou součást vzdělávání ve všech druzích odborných programů. Poměr všeobecných a odborných předmětů se v různých programech liší: obvykle jde o 30-70 % vyučovací doby.
- Podíl těch, kteří předčasně ukončí vzdělávání, je relativně nízký (kolem 5 %). Přispívá k tomu mimo jiné diverzifikovaný systém vzdělávacích cest a relativně snadná možnost přecházet mezi různými programy.
- Vyšší odborné školy vznikly v roce 1995 s cílem poskytovat více prakticky orientované terciární vzdělávání založené na užší spolupráci se zaměstnavateli. Ačkoli připravují absolventy hlavně pro trh práce, mnoho studentů postupuje dále na vysoké školy – v bakalářském programu na vysoké škole jsou jim absolvované zkoušky i předměty z vyšší odborné školy zpravidla uznány.
- Vysokoškolské vzdělání: Podíl vysokoškoláků v populaci je ve srovnání s ostatními členskými zeměmi EU relativně nízký, nicméně v posledních dekadách se podíl mladých lidí, kteří na vysoké školy nastupují, výrazně zvýšil, mimo jiné díky rozvoji bakalářských programů.
- Uznávání neformálního a informálního učení: v roce 2007 vstoupil v účinnost Zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Vykonání předepsaných zkoušek umožňuje získat obecně uznávané osvědčení o příslušné odborné kvalifikaci, bez ohledu na to, jakým způsobem uchazeč dané znalosti a dovednosti nabyl.
- V souvislosti s demografickými změnami (pokles počtu žáků) se školy postupně transformují na centra celoživotního učení a poskytují současně počáteční odborné i další vzdělávání. To přináší jednak rozšiřování nabídky dalšího vzdělávání pro veřejnost, dále zlepšení dovedností učitelů v oblasti vzdělávání dospělých a v neposlední řadě také napomáhá obecnému zvyšování povědomí žáků i dospělých o dalším vzdělávání jako o integrální součásti celého života.

Výzvy

Mezi nejdůležitější výzvy, kterým čelí odborné vzdělávání v České republice, patří zejména:

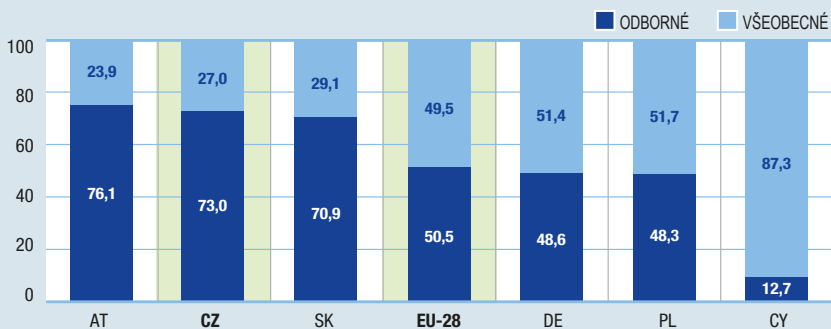
- udržení a zlepšení kvality a atraktivity středního odborného vzdělávání prostřednictvím podpory odborného výcviku a praxí v podnicích;
- podpora hodnocení škol – měl by být vyvinut koherentní systém monitoringu a hodnocení škol;
- další rozvoj Národní soustavy kvalifikací tak, aby zahrnovala v budoucnu všechny stupně vzdělání;
- zlepšování kvality, prostupnosti a systému financování terciárního vzdělávání;
- rozvoj dalšího vzdělávání jako integrální součásti celoživotního učení založený na koherentním legislativním rámci, který by reguloval mimo jiné financování, systém kariérového poradenství a zajišťování kvality prostřednictvím dalšího rozpracování systému uznávání kvalifikací;
- zlepšování úrovně jazykových dovedností a zvyšování mobility žáků, studentů a pedagogů;
- zavedení Evropského systému kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET) se zvláštním důrazem na podporu mezinárodní i domácí mobility; podpora sociálního partnerství.

Vzdělávání v číslech

Žáci ve středním vzdělávání zapsaní v odborných a všeobecných programech

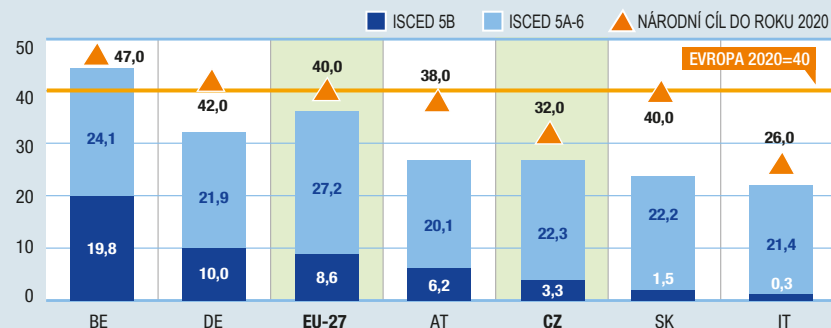
% všech žáků ve středním vzdělávání, 2011

Zdroj: Eurostat, šetření UOE – data o vzdělávacích systémech, datum přístupu 28.6.2013.

Terciární vzdělávání podle druhu

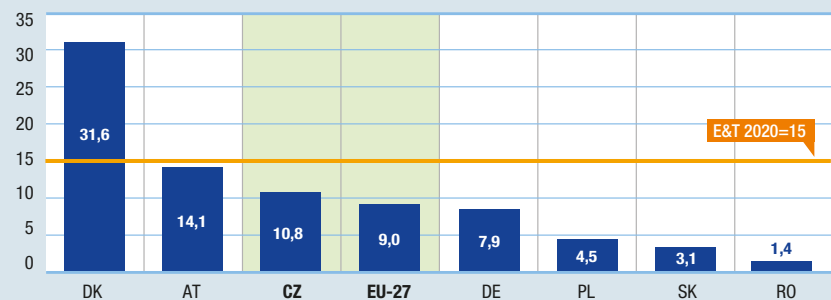
% osob s terciárním vzděláním ve věkové skupině 30-34 let, 2012

Zdroj: Cedefop – výpočty na základě dat Eurostatu, Výběrové šetření pracovních sil, datum přístupu 8.7.2013.

Celoživotní učení

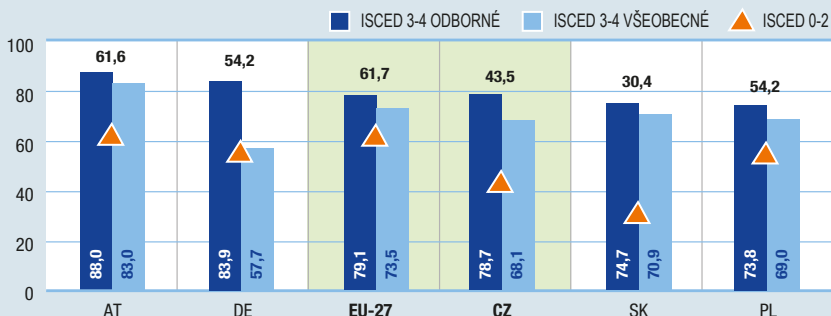
% populace ve věku 25-64 let, která se zúčastnila vzdělávání v průběhu uplynulých čtyř týdnů před průzkumem, 2012

Zdroj: Eurostat, Výběrové šetření pracovních sil, datum přístupu 3.7.2013.

Míra zaměstnanosti podle nejvyšší úrovně dosaženého vzdělání

% věkové skupiny 20-34 let (neúčastníci se již vzdělávání) podle nejvyššího dosaženého vzdělání, 2009

Zdroj: Cedefop – výpočty na základě dat Eurostatu, Výběrové šetření pracovních sil, ad hoc modul 2009, datum přístupu 19.9.2012.

Další informace

- Cedefop ReferNet Czech Republic (2012). *VET in Europe: country report 2012*. www.refernet.cz/sites/default/files/vet_in_europe_2012_cr.pdf
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2007). *Strategie celoživotního učení ČR. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. www.msmt.cz/uploads/Zalezitosti_EU/strategie_2007_CZ_web_jednostrany.pdf
- OECD (2009). *OECD reviews of tertiary education: Czech Republic 2009*. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264049079-en>
- Kuczera, M. (2010). *OECD reviews of vocational education and training: a learning for jobs review of the Czech Republic*. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264113756-en>
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). <http://www.msmt.cz/file/25451/download/>

www.refernet.cz	České národní konsorcium sítě ReferNet
www.nvf.cz	NVF – Národní vzdělávací fond
www.nuv.cz	NÚV – Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
www.msmt.cz	MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
www.mpsv.cz	MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
www.czso.cz	ČSÚ – Český statistický úřad
www.edu.cz	Rozcestník webových aplikací resortu školství
www.vupsv.cz	VÚPSV – Výzkumný ústav práce a sociálních věcí
www.aivd.cz	AIVD – Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR
http://bit.ly/1pfQGDs	Eurydice – popis českého vzdělávacího systému
http://epp.eurostat.ec.europa.eu	Eurostat – Statistický úřad Evropských společenství
http://bit.ly/1i7Cvuv	Cedefop – podrobné informace o národních systémech odborného vzdělávání v Evropě
www.czechfutureskills.eu	Komplexní informace o předvídání kvalifikačních potřeb v České republice

CEDEFOP

Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání

Europe 123, 57001 Thessaloniki (Soluň) (Pylea), ŘECKO
 PO Box 22427, 551 02 Thessaloniki (Soluň) (Pylea), ŘECKO
 Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020, E-mail: info@cedefop.europa.eu

Copyright © Evropské středisko pro rozvoj odborné přípravy (Cedefop), 2014
 Všechna práva vyhrazena.

navštivte náš portál www.cedefop.europa.eu

úřad pro publikace

978-92-896-1633-1

9 789289 616331 >